

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS

H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500

K A P O S V Á R I
E G Y E T E M

H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800

A kompetencia-alapú pedagógusképzés regionális szervezeti, tartalmi és módszertani fejlesztése
a Pécsi Tudományegyetem és a Kaposvári Egyetem részvételével

TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

Fejlesztő neve:

VARGA ANDRÁS NÉ

MA szak: bármely tanári szak

Kurzus: a tanulás tanítása

Modul címe:

„UTAK A FORRÁSHOZ”

Könyvtárhasználati ismeretek alkalmazása a tanítás során

1. Az óra tartalma – A tanulási téma bemutatása:

„A tanulás ma az egész életen végighúzódó folyamat, amelyben az iskola csak a kezdő mozzanat, s a könyvtár az egyik legfontosabb segítő eszköz, hogy az állandó továbbképzés mindenki számára lehetséges legyen. (...) A könyvtár az általános önképzés eszköze. Hozzáférhető minden férfinak és nőnek, fiatalnak és öregnek, gazdagnak és szegénynek.”
Ezeket a gondolatokat 1937-ben fogalmazta meg az Indiai Nemzeti Könyvtár alapítója, Shiyali Ramamrita Ranganathan, de aktualitását ma sem veszítette el, sőt megerősítette.

A modul témája:

- könyvtárhasználati ismeretek felidézése, alkalmazása,
- didaktikai tanulságok levonása,
- az információkeresés és –feldolgozás kritikus alkalmazása
- a jegyzetelés és idézés szabályainak megismertetése
- szaktárgyi bibliográfia összeállítása
- több tantárgyat átfogó témák feldolgozása könyvtári segédeszközökkel
- és a könyvtár-pedagógia alkalmazása a különböző szakórák keretében.

Cél, hogy minden tanárjelölt a saját szaktárgyának keretében is tanítsa a diákokat az önálló ismeretszerzésre, a problémamegoldó gondolkodásra.

A modulban elvégzett feladatok segítségével, inspirációjával legyenek képesek könyvtárhasználatra épülő saját feladat készítésére, ezen feladatok segítségével a gondolkodás alacsonyabb szintjeiről (megismerés, felidézés) eljuttassák diákjaikat a magasabb szintekre (analízis, szintézis, értékelés).

2. Fejlesztendő tanári kompetenciák:

a. általános kompetenciák

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség

ÚMFT infovonal: 06 40 638 638
nfu@meh.hu • www.nfu.hu

Befektetés a jövőbe

A tanári kulcskompetenciák szerint a tanár szakmai felkészültsége birtokában hivatásának gyakorlása során alkalmas: **(15/2006. (IV. 3.) OM rendelet az alap- és mesterképzési szakok képzési és kimeneti követelményeiről)**

1. a tanulói személyiség fejlesztésére
2. tanulói csoportok, közösségek alakulásának segítésére, fejlesztésére
3. a pedagógiai folyamat tervezésére
4. a szaktudományi tudás felhasználásával a tanulók műveltségének, készségeinek és képességeinek fejlesztésére
5. az egész életen át tartó tanulást megalapozó kompetenciák hatékony fejlesztésére
6. a tanulási folyamat szervezésére és irányítására
7. a pedagógiai értékelés változatos eszközeinek alkalmazására
8. szakmai együttműködésre és kommunikációra
9. szakmai fejlődésben elkötelezettségre, önművelésre

b. információkeresési, könyvtárhasználati kompetenciák

A könyvtárhasználati kompetencia név szerint nem szerepel a NAT által felsorolt kulcskompetenciák között, de a tanárjelöltek számára mégis nagyon fontosak az alábbiak:

Képes legyen

1. a dokumentumok különböző fajtáinak felismerésére, a bennük foglalt információk megtalálására és a tanításban való felhasználásra
2. a korszerű információkeresési technikák gyakorlatához kapcsolódó értelmezési-elemzési-létrehozási-közzétételi stratégiáknak, módszereknek és eljárásoknak a tanulási folyamatokban való működtetésére, az aktív tanulói felhasználás megtanítására
3. a tanulók egyéniségfejlesztésében és közösségalkításában a könyvtár sajátos eszközeinek felhasználására
4. a kortárs kultúra közvetítésére, jelenségeinek a tanulási folyamatban való feldolgozására, a tanulói motiváció felkeltésére és erősítésére
5. szaktudományi tudás felhasználásával a tanulók műveltségének, készségeinek és képességeinek fejlesztésére a különböző műveltségterületek összekapcsolásával
6. a tudomány korszerű eredményeinek gyakorlatba való átültetésére, a tanítás-tanulás folyamataiban való felhasználására megfelelő dokumentumokkal alátámasztva
7. a tanulók szövegértési-szövegalkotási-érvelési kompetenciáinak differenciált fejlesztésére különböző műfajokban és kommunikációs helyzetekben
8. a tanulóknak az önálló ismeretszerzéshez, a permanens tanuláshoz kapcsolódó kulturális, szociális és

személyes kompetenciáinak fejlesztésére, beállítódásuk befolyásolására, a folyamat során fellépő tanulási nehézségek felismerésére és megoldására

9. **az információs források kritikus használatára, a szerzői jogok tiszteletben tartására, és ennek a szemléletnek a közvetítésére**
10. **a tanulási folyamat szervezésére, irányítására: változatos tanítási-tanulási formák kialakítására, a tudásforrások célszerű kiválasztására**
11. **az új információs-kommunikációs technológiák alkalmazására a pedagógiai tervezés során**

Az általános tanári kompetenciák közül főleg a kiemelteteket tekintve a fejlesztés azt gondolom nem képzelhető el a könyvtári információszerzés rendszeres és hatékony alkalmazása nélkül.

Egyetemi tananyagfejlesztésekben is kiemelt szerepet kap a kompetenciaalapú tanárképzés, ahol a hangsúly a kooperatív-reflektív tanulás módszertani alkalmazásának kiterjesztésén van - ebben a vonatkozásban is jól alkalmazhatók a könyvtárhasználatra épülő szakórák vagy projektek.

3. Előfeltételek / előfeltétel tudás:

„Kétféle tudás van. Vagy magunk ismerjük a tárgyat, vagy tudjuk, hol lehet megtalálni a rá vonatkozó információt.” – írta Samuel Johnson. Megállapításának első fele jelentheti a meglevő ismereteket, a második pedig az alkalmazást.

A hallgatók előzetes tudására vonatkoztatva ez így hangzik:

Szükséges

- az alapvető könyvtári ismeretek megléte:
- dokumentumok rendszerezése formai és tartalmi szempontok szerint: nyomtatott, nem nyomtatott adathordozók, bibliográfiai adatok megkeresése, leírásának szabályai, szépirodalom és ismeretközlő irodalom szétválasztása, raktári rend a cutter-számok alapján, az ETO főosztályainak ismerete, eligazodás a katalóguscédulák adatai közt, lexikonok, enciklopédiák használatának különbsége
- bibliográfia fogalma, a jegyzetelés szabályai, internetes adatbázisokban való eligazodás, vagyis a könyvtárhasználati ismeretek **CÉL-** oldalának tudása, hogy mint **ESZKÖZ**t alkalmazhassák a feladatok elvégzése során
- a pedagógiai tervezés, a didaktikai alapfogalmak ismerete, az értékelés alkalmazása
- a tanulók motivációjának ismerete, hogy bevonhassák őket az aktív ismeretszerzés folyamatába
- a kritikai gondolkodásra nevelés és a kooperatív tanulási technikák ismerete és alkalmazása
- szakszövegek alkalmazása a gyakorlatban

Ha a feladatokat külön-külön vagy együtt végeztetik el különböző tanulócsoportokkal, akkor az előfeltételeket az adott csoporthoz kell igazítani

4. Eszközigeny:

Csomagolópapír, színes filcek, színes kréta, A/4-es lapok

5. Szakmódszertani óravázlat:

R

„*Előbb te zokogj, ha könnyeztetni akarsz*” – írja Horatius, ezért következzenek a hallgatóknak szóló „próba feladatok”, melyeket most nekik kell megoldaniuk, elmondani róluk a véleményüket, a későbbiekben pedig ötleteket meríthetnek belőlük a saját tanítási gyakorlatukban.

1. ÁLLÁS – FOGLALÁS

Különböző állításokat fogok felolvasni az olvasással, könyvtárral kapcsolatban, nektek pedig az a feladatotok, hogy némán, beszéd nélkül foglaljátok el helyeteket az **IGEN**, **NEM** vagy a **TALÁN** feliratú körben. Gyors kijelentés után gyors helyezkedést kérek, nem kell mérlegelni: nincs jó vagy rossz válasz, az a fontos, mennyire tartjátok számotokra igaznak a megállapításokat.

- A könyvtárhasználati ismereteket csak az informatika keretében kell tanítani
- Az értő olvasás minden tantárgy tanításának alapja
- Az interneten mindent gyorsabban megtalálunk, mint a könyvekben
- Az olvasást az irodalomtanításnak kell népszerűsíteni
- A könyvtárhasználati ismeretek segítik az információk közti eligazodást
- Elég, ha a tanuló a tankönyv anyagát megtanulja, szükségtelen többlet terhelni
- Az interneten talált információ mindig friss és megbízható

, majd 2. KÖNYVES – KÖNYVTÁRI FOGALOMTÁR

2.1 Felelevenítjük, mit tudtok dokumentumismeretből, könyvtárhasználatból. A következő feladathoz három csapatot alakítunk, minden csapat húz egy borítékot, és a rendelkezésre álló idő alatt elkészíti a megoldásokat. Mivel könyvtárhasználatról van szó, természetesen használhatjátok a kézikönyvtárat!.

A) boríték kakukktojás

A felsorolt négy fogalom, név közül egy „kilóg a sorból”, karikázzátok be a betűjelét, a kipontozott vonalra pedig írjátok le az indoklást!

- 1.) a./ borító
b./ címlap
c./ gerinc
d./ bibliográfia
- .....

- 2.) a./ antikva
b./ kiskapitális
c./ prominens
d./ kurzív
- .....

- 3.) a./ winchester
b./ katalógus
c./ CD-ROM
d./ adatbázis
- .....

- 4.) a./ Edgar Allan Poe
b./ Kertész Imre
c./ Albert Camus
d./ William Golding
- .....

B) boríték könyvtári párosító

A felsorolt könyvcímek elé írjátok oda a megfelelő raktári jelzetet!

- 1./ .....Magyar értelmező kéziszótár
2./ .....Így élt a szabadságharc költője
3./ .....A kereszténység zenéje
4./ .....Vannak-e a fáknak jogaik?
5. ....Ötösöm lesz kémiából
6./ .....Csehországi utazások
7./ .....Hogyan éltek elődeink?
8./ .....A gondolat hősei
9./ .....Szövegszerkesztési feladatok
10./ .....Mitológiai ABC

Felhasználható jelzetek: 540, 100, 290, 780, 800, 320, 914, 894, 502, 681, 930

Milyen témakört jelöl a fel nem használt jelzet?.....

Keressetek a könyvtárban egy ilyen témájú művet, és írjátok le a fontos bibliográfiai adatait!

.....

C) boríték totó

Karikázzátok be a megfelelő válasz betűjelét, a kipontozott vonalra pedig írjátok le a forrásként használt könyv bibliográfiai adatait!

Kinek jár stafírung?

- a. versenylovaknak
- b. adóhivatalnak
- c. férjhezmenő lányoknak.....

Mit tegyen, aki maródi?

- a. tanuljon sokat, ne legyen elmaradott
- b. feküdjön ágyba, mert beteg
- c. ne gúnyolódjon, hagyja abba a marakodást.....

Milyen állat az okapi?

- a. kis rágcsáló
- b. pókféle rovar
- c. zsiráfhoz hasonló kérődző.....

Mire gondolsz, ha a rebarbara szót hallod?

- a. De szép női név!
- b. Ez a nép már az ókorban is élt
- c. Ebből a növényből lekvárt is lehet főzni .....

Milyen eredetű jövevényszó a szalonna?

- a. szláv
- b. olasz
- c. török .....

Hol élnek a dinkák?

- a. Dél-Amerikában
- b. Indiában
- c. Szudánban .....

A csapatok egy-egy képviselője olvassa fel a helyes válaszokat! A forrásként megjelölt dokumentumok bibliográfiai adatait a könyvtári ábécé besorolási szabályai szerint írjuk fel a táblára vagy egy csomagolópapírra!

2.2 Gondoljátok át, hogy a szaktárgyakban melyek azok a területek, témák, amelyek ehhez hasonló játékos feladatokkal tehetőek érdekesebbé. Írjátok le néhány ötletet és a hozzá kapcsolható feladattípust!

2.3 Készítsetek egy táblázatot, melyben a feladatokat (az előbb elvégzetteket és az általatok kitaláltakat is) nehézségük szerint csoportosítva rendelitek tanulói csoportokhoz! A választást pár szóban indokoljátok meg!

Feladat	Nehézség (1-5)	tanulócsoport
Kakukktojás		
Párosító		
Totó		

J

, majd

3.

GONDOLATTÉRKÉP

Biztosan ismeritek a kritikai gondolkodás egyik grafikai szervezőjét, a gondolattérképet, melynek segítségével „feltérképezhetjük” tudásunkat, ismereteinket egy adott témával kapcsolatosan. Mai témánk: a **KÖNYVTÁR**, írjatok le mindent, ami erről az eszetekbe jut. A gondolattérkép használatáról mintapéldát találhattok az irodalomjegyzék 2. pontjában megjelölt könyv 325. és 326. oldalán.

Közösen megbeszéljük az elkészült munkákkal kapcsolatos tanulságokat.

és

4.

BEKÖLTÖZÉS AZ ETO-HÁZBA

4.1 Gondolattérképünk egyik ágán eljutottunk a dokumentumok azon csoportjához, amelyek tartalmuk szerint csoportosítva helyezkednek el a könyvtárak polcain: ezek pedig összefoglaló néven az **ismeretközlő művek**. Első formájában Melvil Dewey amerikai könyvtáros hozta létre a tizedes rendszeren és a tartalmi hierarchián alapuló rendszerezést és raktározást, de továbbfejlesztett változatát ma is használják a könyvtárak mindenhol a világon, ezért **egyetemes**. A tudományok összességét 10 főosztályba sorolta, azon belül pedig újabb alosztályokba, melyek a pontosabb témát jelölik. Természetesen a könyvtárhasználóknak nem kell az osztályozás teljes menetét ismerniük, de könnyebben eligazodnak a dokumentumok között, ha a főosztályok tartalmával tisztában vannak.

Építsük föl most a saját 10 emeletes ETO-házunkat : rendezzünk be minden szinten 3 „lakást”, és „költöztessünk” be minden „lakásba” 3 „lakót”! Segítségül „néhányan” már a helyükön vannak.

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS

H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500

K A P O S V Á R I
E G Y E T E M

H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800

TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

9	910 Földrajz..... ....
	943.9 Magyarország története..... ....
	8
8	801 Magyar- finn szótár..... ....
	894 A magyar irodalom története..... ....
	7
7	750 A Sixtus-kápolna freskói..... ....
	792 A színház világtörténete..... ....

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség

ÚMFT infovonal: 06 40 638 638
nfu@meh.hu • www.nfu.hu

Befektetés a jövőbe

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS

H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500

K A P O S V Á R I
E G Y E T E M

H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800

TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

	796 Sport ..... Az olimpiai játékok története..... .....
6	Egészségügyi ABC..... ....
	681 Számítástechnika ....
5	....
	530 Fizika ..... Középiskolai fizikapéldatár..... .... Hogyan viselkednek az állatok?.....

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség

ÚMFT infovonal: 06 40 638 638
nfu@meh.hu • www.nfu.hu

Befektetés a jövőbe

Új Magyarország
FEJLESZTÉSI TERV

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS

H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500

K A P O S V Á R I
E G Y E T E M

H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800

TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

<h1>4</h1>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<h1>3</h1>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>Állampolgári ismeretek.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>390 Néprajz.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<h1>2</h1>	<p>200 Vallástörténet.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
 ÚMFT infovonal: 06 40 638 638
 nfu@meh.hu • www.nfu.hu

Befektetés a jövőbe

	280 A kereszténység eredete..... ....
1	Istenek és hősök a görög mitológiában..... 100 Bevezetés a filozófiába..... ....
	180 Erkölcstani alapismeretek.....
	0
030 Britannica Hungarica.....	
080 A kultúra világa.....	

4.2 Nézzétek át az elkészült munkákat, és keressétek meg azokat az ETO-számokat vagy tárgyszavakat, amelyek a szaktárgyakhoz kapcsolhatók, ezeket íjátok fel egy lapra a könyvtári besorolás szabályai szerint!

Legalább 10 tételből álljon a lista: ha nem találtok annyit, menjetek oda a könyvtár megfelelő polcaihoz, és onnan válasszatok, vagy az internetes katalógusban keressetek!
A szakbibliográfia elkészítéséhez segítségül megkapjátok a könyvtári ábécé és a hagyományos ábécé közti különbségeket mutató táblázatot.

Magyar ábécé		Könyvtári ábécé	Magyar ábécé		Könyvtári ábécé
A, Á	=	A	Ö, Ő	=	Ö
B	=	B	P	=	P
C, CS	=	C	Q	=	Q
D, DZ, DZS	=	D	R	=	R
E, É	=	E	S	=	S
F	=	F	SZ	=	SZ
G, GY	=	G	T, TY	=	T
H	=	H	U, Ú	=	U
I, Í	=	I	Ü, Ű	=	Ü
J	=	J	V	=	V
K	=	K	W	=	W
L, LY	=	L	X	=	X
M	=	M	Y	=	Y
N, NY	=	N	Z, ZS	=	Z
O, Ó	=	O			

, majd 5. EGY TÉMA SOKOLDALÚAN...

5.1 Vegyünk mély lélegzetet, hagyjuk, hogy a tüdönkbe áramoljon a friss levegő, mert máris következik az új feladat, témája a **LEVEGŐ**. Készítsetek asszociációs ábrát a témával kapcsolatban, azután az egyéni válaszokat egy pókhálóábrán közösen összesítjük: a fogalmakat 4 nagy csoportba soroljuk:

- a levegő kémiai összetevői, légköri hatások
- a levegő mint közlekedési tér (madarak, repülő gépezetek)
- levegő és egészség, levegőtisztaság, légúti betegségek
- szólások, közmondások a levegővel kapcsolatosan

Most közösen keressünk a könyvtárban dokumentumokat (nemcsak könyveket!) ezzel kapcsolatosan : aki talált valamit, olvassa fel, és írja be a forrás adatait egy táblázatba, amit a 4 fő csoport szerint állítunk össze:

Szólások a levegőről	Légköri hatások	Levegő és egészség	Légi közlekedés

5.2 Készítsetek pókhálóábrát az alábbi témakörökhöz, és írjátok le, melyik tantárgyhoz kapcsolnátok a feldolgozást! Többféle megoldás létezhet, indokoljátok meg a választásotokat!

Csillagok
Gombák
Fejek
Utak
Mértékek

 , majd és 6. **VITASAROK**

6.1 „Ha az egymással ellenkező nézeteket nem adják elő, nem lehet a jobbikat kiválasztani” – mondta Hérodotosz, ezért mi most előadjuk az ellenkező véleményeket: két csapatra osztjuk a társaságot, egyik lesz a „kék sarok”, a **HAGYOMÁNYOS KÖNYVTÁRI TÁJÉKOZÓDÁS**, a másik pedig a „piros sarok”, az **ELEKTRONIKUS TÁJÉKOZÓDÁS**, és kezdődhet a „mérkőzés” : mindkét csoport megkapja az alábbi szöveget, melyben annak a technikai forradalomnak a kezdetéről van szó, amelynek során az információszerzés lehetőségei megváltoztak. A hagyományos tájékozási források mellett megjelent az Internet, mint tájékozási, ismeretszerzési lehetőség. Érveljetek a két tájékozási mód mellett úgy, hogy **előnyeiről** próbáljátok meggyőzni az ellentétes tábor tagjait, akik valószínűleg a **hátrányokkal** vágnak vissza. Példákkal, idézetekkel, dokumentumokkal támasszátok alá mondanivalótokat!:

„A számítógépek továbbfejlesztésében az egyik döntő lépést **Kemény János** (1926-1992) tette meg, aki az egyetemet Princetonban végezte, ahol tanárai között tudhatta Neumann Jánost is. Egy ideig Albert Einstein matematikus asszisztense volt ; az ő ajánlására lett a Dartmouth College professzora. Hogy számítógépen egyszerre többen tudjanak dolgozni, kidolgozta az időbeosztásos rendszert: a felhasználók saját termináljaikon dolgoznak, a processzor pedig felosztja munkaidejét közöttük. Kemény és kollégája, Thomas Kurz nevéhez fűződik a BASIC programozási nyelv megalkotása.

Kemény egyébként a ma közkedvelt elektronikus levelezés (e-mail) úttörője volt. Felesége egy 200 km távolságban levő főiskolán dolgozott. A két főiskola központi gépének összekapcsolásával létrejött az első „internet” amelyen keresztül levelezhettek. Kemény halála előtt egy évvel kapta meg az IBM Robinson–díját.

A számítógépek elterjedésének ezután már csak nagy méretük állt útjában a bennük alkalmazott sok elektroncső miatt. Ezen részben segített a tranzisztor, amit Wigner Jenő egyik

tanítványa (John Bardeen) talált fel. A következő lépést Gróf András tette meg az egyetlen integrált áramkörből álló memória, a mikrochip megalkotásával. A TIME magazin ezért a felfedezésért az év emberének választotta Grófot, „akinek mikrochipjei megváltoztatták a világot és a világ gazdaságát.”

(*Világhíres magyarok.* /összeáll. Gazda István. Bp., Kossuth K., 2004. p. 98-99.)

6.2 Válasszatok ki egyet az alább felsorolt honlapok közül, amelyiken a szaktárgyaknak megfelelő információkat is találhattok, és keressetek az aktuális hírek között olyan témát, amit a vita-technikával lehetne érdekesebbé tenni a tanulók számára!

<http://www.opkm.hu> , <http://www.met.hu> , <http://www.mcse.hu> , <http://www.kfki.hu> ,
<http://www.mek.oszk.hu> , <http://www.hunmusic.hu> , <http://www.szhaz.hu> ,
<http://www.regesztet.hu> , <http://www.mult-kor.hu> , <http://www.terkepcentrum.hu> ,
<http://www.e-nyelv.hu> , <http://www.mob.hu> , <http://www.artportal.hu> , <http://www.foto.lap.hu>
<http://www.konyhamester.hu> , <http://www.mphp.hu> , <http://jelesnapok.oszk.hu/prod/nyito> ,
<http://www.kkmk.hu/vilagnap> , <http://www.ezenanapon.hu> , <http://gondolkodom.hu>

7. PROJEKT

7.1 Az újabb feladathoz 5 csoportot alakítunk, és projektmunkával folytatjuk a könyvtár dokumentumaival való ismerkedést. A projekt címe:

„A legyőzött távolság”

A közlekedés egyik célja, hogy közelebb hozza egymáshoz az embereket, legyőzze a köztük levő földrajzi távolságot. Társaiddal most még egy lépést tesztek a közelítésre: legyőzitek az időbeli távolságokat is. Közös vállalkozásba fogtok, megalakítjátok VIRITOURS nevű utazási irodátokat, ahol olyan virtuális utazásokat is lehet szervezni, amelyekben századokat repülhetünk vissza vagy előre a leendő utasok kívánsága szerint.

Mindegyik csapatnak egy-egy utazási ajánlatot kell bemutatnia egy **szép színes illusztrált prospektusoldalon** .

Az utasok 1. kívánsága : „...omnibusszal Pest-Budán...”

Az utasok 2. kívánsága : „...földalattival az Ezredéves kiállításra...”

Az utasok 3. kívánsága : „...a Kisfaludy gőzös első útján a Balatonon...”

Az utasok 4. kívánsága : „...Bécsbe utazunk postakocsin az 1760-as években...”

Az utasok 5. kívánsága : „...az Orient expressz Budapesten az első világháború alatt is megállt...”

A feladat : Állítsátok össze az útitervet ! Merre jártok, milyen látnivalókat ajánlotok?

FigyeljeteK arra, hogy különleges utazási irodát működtettek, amelynek egyik „specialitása”: minél részletesebben meg kell ismertetni az utasokkal azt a járművet is, amelyen utaznak.

A többi csapattal egyeztetve találjátok ki az iroda egységes arculatát (milyen betűkkel, mekkora méretben, a prospektus mely helyeire íjátok a nevet, címet, mi lesz a logótok... stb.)

Minden csapatot „kísér” egy idegenvezető, aki egyben írnok: ő fogja leírni azoknak a

dokumentumoknak a bibliográfiai adatait, amelyekből a csapattagok dolgoztak. Így a prospektusnak lesz egy bibliográfiája is.

A csapatok prezentációja után a többieknek lehetőségük van hozzászólásra, kiegészítésre, végül összeáll a közös utazási prospektus, amelyet a könyvtárban hosszabb időre is kiállíthatunk.

7.2 Szaktárgyakhoz kapcsolódóan megrendezik iskolákban a Biológia, Kémia, Fizika, Matematika, Irodalom, Idegen nyelvek, Művészetek, Sport Hónapját, és ezek megünneplését a tanulók egy-egy projektnap keretében teszik. A diákokkal közösen válasszatok egy témát, és osszátok ki a feladatokat: minden részfeladat elvégzésében legyen szükséges az iskolai könyvtár használata, állományának megismerése és megismertetése a diáktársakkal (könyvajánlás, szaktárgyi bibliográfia, könyvrészlet felolvasása,... stb.) segítségével.

, majd 8. SZAVAK, SZAVAK...

8.1 Pihenésképpen egy kis szókincsjátékkal folytatjuk: vegyetek elő egy lapot, és válaszoljatok az alábbi kérdésekre, ha igen a válasz, rajzoljatok egy kört, ha nem, tegyetek egy X-et!

MEGENNÉD-E?

Puhancs	----	(kisbéres)
Vászonsinkó	---	(hosszú szárú, bő gatyá)
Tikmony	----	(tyúktojás)
Lengenyé	----	(gyöngyvirág)
Pompos	----	(kis cipó)
Vakotás vackor	----	(foltos, itt-ott rothadt vadkörte)
Vetrece	---	(savanyú hagymás tokány)
Angyalbakancs	----	(disznókörm)
Kutyatojás	---	(pajkos gyerek)

Nézzük, kinek hány találatra lett, keressük ki a szavakat az Értelmező Kéziszótár, Új Magyar Tájszótár és a Magyar Nyelvújítás Szótára segítségével!

Egy tanuló használja az internetes keresést, így kiderül, melyik forrásból lehet gyorsabban megtalálni a keresett szavakat (nem mindig az internet a gyorsabb, sőt ebben az esetben még a keresés is sokszor eredménytelen)

8.2 Szaktárgyak tanítása során előkerülnek olyan szavak, fogalmak, amelyeket a tanulók nem értenek: milyen könyveket ajánlotok nekik segítségül? Beszéljétek meg, mi a különbség a szótár, enciklopédia, fogalomtár, vademecum, adattár, kronológia között, melyiket mikor használhatják eredményesen!

Milyen tantárgy keretében beszélgethettek az alábbi fogalmakról?

- aranymetszés
- farkasfog

- lábasház
- martalóc
- matrikula
- obszervatórium
- paleolitikum
- pipetta
- relief
- vulkanizálás

majd 9.

APRÓHIRDETÉSEK

9.1 Mindenki emlékezhet tanulmányaiból a görög mitológia kedves alakjaira, a múzsákra: de jó-e az emlékezetünk, tudjuk-e kik adhatták föl az alábbi apróhirdetéseket? Vegyetek elő egy papírt, és írjátok sorban a megoldást!

Alig használt földgömbömet elcserélném mikroszkópra. „Mindent tudni akarok” jeligré
(*Uránia, a csillagászat és a tudomány múzsája*)

Az élet tanítómestere című monográfiámhoz szerzőtársakat keresek. „Múlt, jelen, jövő” jeligré

(*Kleió, a történetírás múzsája*)

Valentin-napi rendezvényeken fellépést vállalok. „Pengetek és verselek” jeligré

(*Erato, a szerelmi költészet múzsája*)

Férjhez adnám művészetpártoló okos leányaimat hasonló adottságú legalább félisten származású ifjakhoz. „Villám és mennydörgés” jeligré

(*Zeusz, a múzsák atyja*)

Diákcsoportoknak szalagavatóra táncot betanítok. „Líra és lant” jeligré

(*Terpszikhoré, a tánc múzsája*)

Eladnám nemrég épült obszervatóriumomat lelkes amatőr csillagásznak. „Nem csillagjósolás” jeligré

(*Uránia, a csillagászat és tudomány múzsája*)

Amatőr diákzenekarba fuvolajátékkal betársulnék. „A zene mindenkié” jeligré

(*Euterpé, a zene múzsája*)

Fiatalköltők szerelmes verseit várom kiadás előtt álló antológiámba. „Búbajos” jeligré

(*Erato, a szerelmi költészet múzsája*)

Milyen könyvekben keresnétek a megoldásokat? Vegyetek le a polcra legalább 3 különbözőt, olvassátok fel a bibliográfiai adatait, és adjátok meg a keresett információ oldalszámát is.

9.2 Keressetek a könyvtárban olyan dokumentumokat, melyek a szaktárgyak történetével foglalkoznak, és a bennük szereplő személyekkel kapcsolatban készítsetek játékos feladatokat a tanulók számára (pl. activity, „Amerikából jöttem,..., túlvilági interjú, élőkép bemutatása,... stb.)!

, majd 10.

GYŰJTÖGETÉS A KÖNYVTÁRBAN

10.1 Az Európai Unió tagországait szeretnénk bemutatni közös kiállítás keretében. Egyéni feladatokat: gyűjtőmunka arról az országról, amelyiknek a nevét kihúzzátok egy borítékból. A szempontok a következők:

1. irodalma, (amennyiben ismert), írók, költők, művek
2. egyéb híres embere(i)
3. zászlaja
4. ismert terméke(ik)
5. jellegzetes étele(i)
6. nevezetes épülete(i)
7. pénzneme, (amennyiben euró, mi volt a fizetőeszköz előtte)
8. nemzeti sajátosság az eurón, vagy valamelyik érméjükön
9. uniós tagságának kezdete
10. hagyományos öltözete(i)

A forrásként használt dokumentumok bibliográfiai adatait külön kártyákon tüntessétek fel, ügyeljete a pontos leírásra, főképp az internetes források megjelölésénél! A gyűjtött adatokból készítsétek egy A/3-as tablót, és mutassátok be a többieknek!

10.2 A felhasznált dokumentumok bibliográfiai leírásaiból készítsétek ajánló bibliográfiát a diákok számára!

11.

FELADATTERVEZÉS – „JELENTÉSÍRÁSSAL”

11.1 A hagyományos és az elektronikus dokumentumok mind-mind forrásai lehetnek az általunk keresett információknak, de vajon mennyire használhatók? Tudjuk-e, melyik forrás megbízható, melyik ad elegendő információt, és melyikhez nem is kell nyúlnunk, mert elavult vagy fölösleges? Ezekre a kérdésekre keressük a válaszokat az alábbi feladat megoldásával:

Alakítsatok tanulópárokat egy-egy tantárgy képviselőjére!
Válasszatok a profilotoknak megfelelő aktuális témát!
Keressetek minél többfajta dokumentumot a témáról!
Készítsetek „jelentést” a kutatási eredményekről a lenti táblázat segítségével:

dokumentumfajta	megnevezése	hasznos	elvetendő	Idézet, bizonyítás
általános lexikon				
szaklexikon				
monográfia				
ismeretterjesztő folyóirat				
szakfolyóirat				
napilap				
tanulmánykötet				
média				
internet				

11.2 Állítsatok össze a diákok számára egy 5 pontból álló etikai kódexet az információkeresés, hivatkozások, forrásfelhasználás, idézés témakörében! Hívjátok fel figyelmüket a plágium fogalmára!

R

vagy 12. ÖTSOROS ÖSSZEGZÉS

Sok-sok ismeret, élmény kapcsolódik bennünk a könyvhöz, olvasáshoz, könyvtárhoz. Most ezt a sok mindent kell röviden megfogalmaznotok egy **ötsoros** írásával. E versforma írásának menete a következő:

- az első sor a téma egyszavas leírása (általában főnév)
- második sor a téma kétszavas leírása (két melléknév)
- a harmadik sor a témával kapcsolatos cselekvéseket fejez ki három szóban (igék és igenevek)
- a negyedik sor négyzavas kifejtés a témával kapcsolatos érzésekről, gondolatokról
- az ötödik sor az első egyszavas szinonimája, mely a téma lényegét fejezi ki

Alkossatok 3 fős csoportokat, és kezdjétek hozzá az íráshoz!

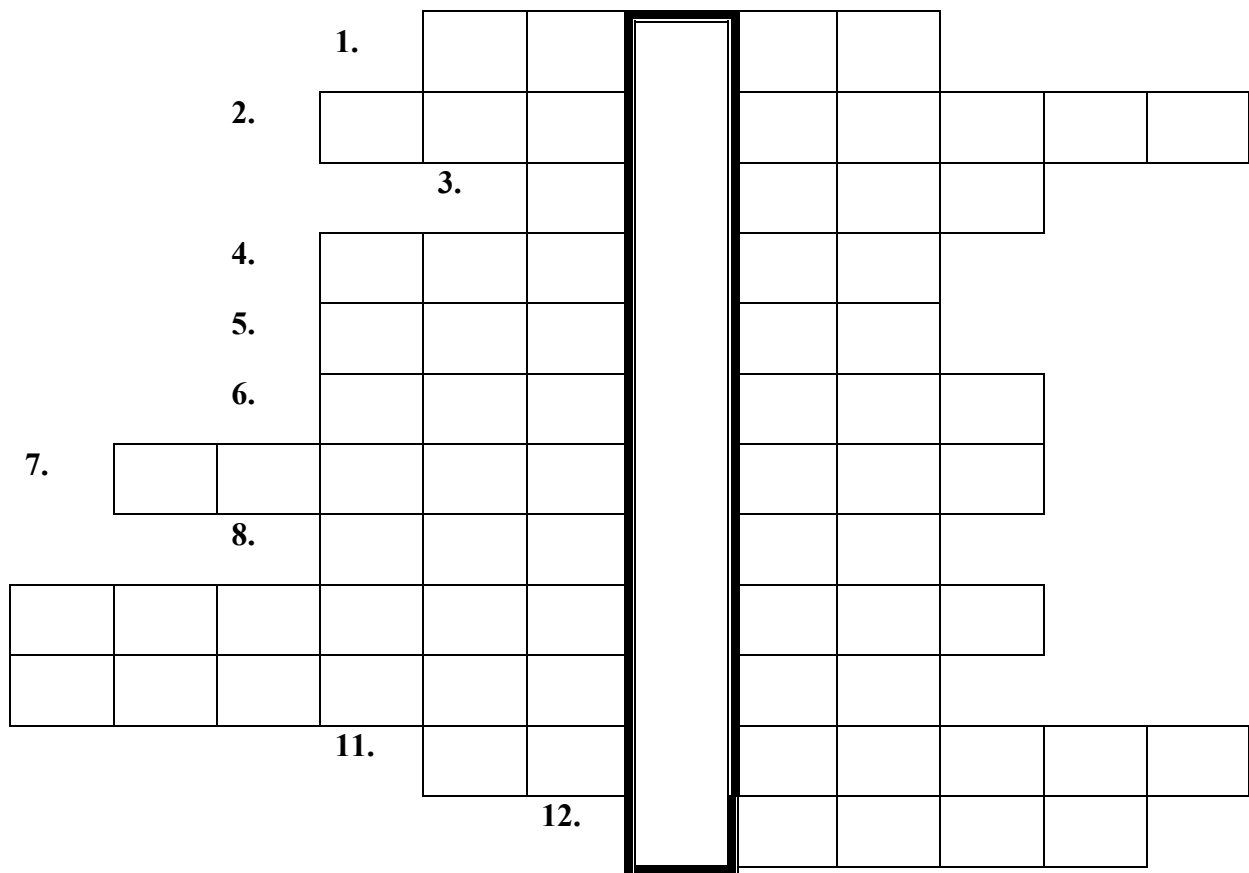
Az elkészült alkotásokat olvassátok fel egymásnak, mondjátok el, miért éppen azt írtátok, a végén szavazzunk, melyik tetszett a legjobban.

13. REJTVÉNY A KÖNYVTÁRRÓL

Az alábbi rejtvénynek nemcsak a főszóra, hanem az összes meghatározása a könyvtári ismeretek felelevenítésére szolgál: lássatok hozzá a megoldáshoz: jó tanulást, jó szórakozást!

A főszó megfejtése: könyvek jegyzéke, valamely témához adott vagy felhasznált forrásmunkák jegyzéke

Meghatározások:

1. a könyv külső, néha kemény borítója
2. időszaki kiadványok összefoglaló neve
3. betűk rendszerezett sora

4. a „Könyvek könyve”
5. lap, oldal latin szóval
6. nyomdai adatokat tartalmazó hely a könyvben
7. felirat helyett alkalmazott képi jel
8. művek alkotója
9. értesülés, adat, hír közös szóval
10. könyvbarát idegen szóval
11. díszes kezdőbetű
12. ez is a bibliográfiai leírás része lehet

14 . HOZZÁ – ÁLLÁS 2.

Újra különböző állításokat fogok felolvasni az olvasással, könyvtárral kapcsolatban, nektek pedig az a feladatotok, hogy némán, beszéd nélkül foglaljátok el helyeteket az **IGEN**, **NEM** vagy a **TALÁN** felíratú körben. Gyors kijelentés után gyors helyezkedést kérek, nem kell mérlegelni : nincs jó vagy rossz válasz, az a fontos, mennyire tartjátok számontokra igaznak a megállapításokat.

- a) A könyvtárhasználati ismereteket csak az informatika keretében kell tanítani
- b) Az értő olvasás minden tantárgy tanításának alapja
- c) Az interneten mindent gyorsabban megtalálunk, mint a könyvekben
- d) Az olvasást az irodalomtanításnak kell népszerűsíteni
- e) A könyvtárhasználati ismeretek segítik az információk közti eligazodást
- f) Elég, ha a tanuló a tankönyv anyagát megtanulja, szükségtelen többlet terhelni
- g) Az interneten talált információ mindig friss és megbízható

15. BÚCSÚ -- VÉLEMÉNYEK -- KILÉPŐKÁRTYA

Szeretném, ha megfogalmaznátok, melyik feladatot tartottátok módszertanilag a leghasználatóbbnak, és miért.

Melyik feladat volt a leginkább használhatatlan, és miért?

Akinek ellenvéleménye van, próbálja meggyőzni társait az igazáról.

Befejezésül írjátok le benyomásaitokat a kilépőcédulára:

A foglalkozáson a legjobb dolog az volt,.....

Nem tetszett az a feladat,

Az iskolai könyvtártól elvárjuk, hogy

Legközelebb még ilyen fajta feladatokat is szeretnék:

Szakóráimon legjobban az ilyen feladatokat tudnám felhasználni:

6. Megjegyzések a feladatokhoz:

A könyvtárhasználati eszköztudás birtokában a pedagógusjelöltek már a gyakorló tanításuk során is könnyebben meg tudják valósítani az oktatás egyik fő alapelvét, az interkulturális, vagy multikulturális nevelést, azaz a sokszínűség megértését, megértését, a mássághoz való toleráns hozzáállást, mások véleményének megértését és elfogadását. Ezekkel a készségekkel a tanulók társadalomba való beilleszkedése is könnyebbé válik: a pedagógus nyitott hozzáállása ugyanilyen nyitott gondolkodású tanulókat „eredményez”, akikben kialakul a képesség és az igény a folytonos fejlődésre, tudásuk folyamatos bővítésére, azaz az élethosszig tartó tanulásra (A jó pap holtig tanul!)

Ma a művelt ember jellemzője a szerteágazó szellemi és gyakorlati tudás, amelyet kreatív formában önmaga is újraalkothat. Ehhez azonban ismernie kell:

- **az utat** (honnan gyűjtheti össze az ismereteket)
- **a módot** (hogyan juthat a számára fontos információkhoz minél gyorsabban, hatékonyabban, és lehetőség szerint minél élvezetesebb formában)

Shiyali Ramamrita Ranganathan indiai könyvtáros 1937-ben megalkotott könyvtári törvényei ma is érvényesek, melyek szerint:

- 1.) minden könyv találja meg a maga olvasóját
- 2.) minden olvasó találja meg a maga könyvét
- 3.) a könyvek használat céljából vannak
- 4.) a könyvtár fejlődő szervezet

Az első két pontban ma a könyv helyett dokumentumot, vagy még inkább információt kell érteni, olvasó helyett pedig felhasználót, de abban, hogy az információ és a felhasználó

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS

H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500

K A P O S V Á R I
E G Y E T E M

H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800

TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

egymásra találhasson, ma is fontos szerepük van a könyvtáraknak. A fejlődés a könyvtár állományának összetételében (nemcsak könyvek, folyóiratok, nyomtatott dokumentumok, de elektronikus adathordozók és internetes források is beletartoznak), hanem funkcióinak bővülésében is nyomon követhető. Három alapelv viszont nem változott: fontos az információk:

1. összegyűjtése
2. feldolgozása, rendszerezése, visszakereshetővé tétele
3. szétsugárzása a felhasználóknak

Ranganathan is kiemeli a **használat** fontosságát : minden információ csak akkor ér valamit, ha használják.

Elsősorban azokat a szaktanári attitűdöket kell kialakítani vagy erősíteni, hogy a tanított tantárgyuk keretein belül is használják ki minél nagyobb mértékben a tankönyvön túlmutató forrásokat, ezek egyike pedig (a tévé, rádió, múzeumok, kiállítások, internet mellett) – a **KÖNYVTÁR**.

A könyvtárostánárral együttműködve próbálják a tanulókat rávezetni a kritikus szemléletre: legyenek képesek válogatni a különböző információforrások között megbízhatóság, teljesség, időszerűség szempontjából is, ne fogadjanak el mindent alapos mérlegelés nélkül. A források felhasználásának másik kényes pontja a szerzői jogok kérdése: meg kell tanítani diákjainkat az idézés szabályaira, a plagizálás veszélyeire.

A szövegértési kompetencia fejlesztése nemcsak a magyartanárok feladata, mert biztos szövegértés nélkül egyik tantárgy tanulása/tanítása sem képzelhető el: egy matematika-példa, egy kémiai kísérlet leírása, egy biológiai terepgyakorlat, egy fizikai mozgás modellezése vagy a vizuális nevelés technikáinak bemutatása mind-mind feltételezi a tanulók jó szövegértését, hogy a továbblépés megtörténhessen.

Teljesen egyetérthetünk Falus Ivánnal, aki *A kritikai gondolkodás fejlesztése* (irodalomjegyzék 2. pont) című könyv hátoldalán a következőket írja: „*A pedagógusképzésre vonatkozó szakirodalomban egyre határozottabban megfogalmazódik az igény, hogy a pedagógusjelölteket fel kell készíteni a korszerű, a tanulói aktivitást, ismeretszerzést előtérbe állító, az önirányítás kialakulását elősegítő pedagógiai munkára. Azt is világosan látjuk, hogy a pedagógusjelöltek csak abban az esetben lesznek képesek a saját gyakorlatukban alkalmazni a korszerű, kooperatív tanulási formákat, ha ezekről saját élményeiken keresztül közvetlen tapasztalatokat szereznek, azaz, ha ők is ilyen módon tanulnak. Vagyis a pedagógusképzésben nem elég az új módszereket hirdetni, azokat alkalmazni is kell.*”

A könyvtár-pedagógiára épülő foglalkozások tervezésénél figyelembe kell venni a tanuló-csoportok létszámát, érdeklődési körét (tagozatos osztályok), az elérendő didaktikai célokat, és mindezeket összevetni a rendelkezésre álló időbeli, térbeli, eszközbeli és tananyagbeli lehetőségekkel. A fokozatosság elvét betartva eljuttathatjuk a tanulókat az egyforrású (tankönyvi alapú) tanulástól a többforrású önálló ismeretszerzésig. Természetesen nem csupán a tantárgyi ismeretek további bővítése a szaktanárok célja, hanem a tudáshoz vezető kreatív, fejlesztő jellegű módszerek átadása, a szellemi munka technikájának elsajátíttatása

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség

ÚMFT infovonal: 06 40 638 638
nfu@meh.hu • www.nfu.hu

Befektetés a jövőbe

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS

H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500

K KAPOSVÁRI
E G Y E T E M

H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800

TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

olyan tanulói tevékenységek segítségével, mint például szaktárgyi tematikus bibliográfia összeállítása ; kiselőadás tartása; egy tudós, művész, író életútjának bemutatása ; egy adott kor építészetének illusztrálása makettekkel ; sajtófigyelés aktuális társadalmi problémákról, ...stb., a sor a pedagógusok és a diákok ötletei alapján bármivel folytatható.

Az 1. feladat attitűd-vizsgálat: azokra a sztereotípiákra lehet segítségével rámutatni, miszerint a könyvtárhasználat és az olvasásra nevelés csak a könyvtár és a magyartanítás feladata. Fontos tudatosítani a hallgatókban, hogy a jó szövegértés minden tantárgyban a feladatok megértésének és megfelelő megoldásának alapja, az információ-keresési technikák ismerete és magabiztos használata pedig minden tanulás elengedhetetlen feltétele.

A 2. feladatban a könyvtárhasználati ismeretek „előhívása” a cél: az A csoport tagjai főként a dokumentumismeret, a B csoport a raktározási rend, ETO-számok ismerete, a C csoport pedig az egynyelvű szótárak használatából kapták a kérdéseket. A feladatot követően a csoportok frontális munka keretében összesítik a tudásukat. Általános szabályként írhatjuk le, hogy minden könyvtárhasználatra épülő szakóra, vagy könyvtári bűvárkodást igénylő feladat adása előtt célszerű a tanulók könyvtárhasználati ismereteit felmérni, az esetleges hiányosságokat pótolni, mert az érdemi munka, a tartalom rováására mehet a nem megfelelő keresési módszer vagy az információk közötti válogatás hiánya.

A 3. feladat a kritikai gondolkodásra nevelés olyan grafikai szervezője, amelynek segítségével rendszerezni lehet a hallgatók/tanulók ismereteit egy adott témáról, jelen esetben a könyvtárról. A megoldások során figyeljünk arra, hogy a szempontok (könyvtártípusok, dokumentumfajták, szolgáltatások, könyvtári raktározási rendek, tájékoztató apparátus stb.) kellően kidolgozott legyen, pl. az ismeretközlő és a szépirodalom különválasztása után soroljanak fel néhány szépirodalmi műfajt is, és legyenek tisztában az ismeretterjesztő és a szakirodalom megkülönböztetésével, a dokumentum-fajtáknál pedig ne csak a nyomdai úton előállítottakra gondoljanak, hanem a hangzó dokumentumokra vagy az elektronikusokra is.

A 4. feladat az ismeretközlő irodalom dokumentumait csoportosítja az ETO (Egyetemes Tizedes Osztályozás) alapján. A főosztályokat jó, ha megismerik a tanulók, mert így bármely könyvtár állományában, katalógusában könnyebben megtalálják az adott tantárgyhoz vagy témához tartozó dokumentumokat, hiszen a szabadpolcos állományt ennek alapján helyezik el, ilyen raktári jelekkel találkozhat minden könyvtárlátogató. A szaktanároknak szintén hasznos segítség a saját tárgyukhoz tartozó releváns információk gyorsabb megtalálásában.

Az 5. és a 7. feladat egyaránt „tantárgyközi” és a projektorientált oktatás keretei közé illeszthető. Az ilyen összetett feladatok megoldásánál van legnagyobb szükség a tanulók együttműködési készségére, empátiájára, hogy ne csupán a saját munkájukat irányítsák, de képesek legyenek meghallgatni és elfogadni társaik véleményét is. A projektmunka

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség

ÚMFT infovonal: 06 40 638 638
nfu@meh.hu • www.nfu.hu

Befektetés a jövőbe

végeredménye mindig egy közös produktum (plakát, képeslap, társasjáték, prospektus, újság ... stb.), ami lehet kétszeresen is közös: a csoportok közös munkával létrehozott alkotása része egy nagyobb alkotásnak, amely a projekt témájához kapcsolható.

A létrehozandó produktum elkészítéséhez a pedagógus formai és tartalmi elvárásokat fogalmazhat meg: pl. formai elvárás - terjedelem, oldalszám, méret, időtartam, alkalmazható technika, rendelkezésre álló idő, tartalmi elvárás – a produktum célja (bemutatás, népszerűsítés, megoldási javaslat), a produktum célközönsége, esetleg kötelező tartalmi elemek megléte (idézetek, példák, összehasonlítás, ajánló bibliográfia), az értékelés szempontjai.

Az 5. feladat elvégzését követően a hallgatóknak kell olyan résztémákat találniuk a megadott témakörökből, amelyek a saját szaktárgyukhoz kapcsolhatók, ehhez viszont előbb arra van szükség, hogy a témát minél sokoldalúbban elemezzék, értelmezzék, pl. az **utak** esetében altémák lehetnek:

- a közlekedési útvonalak
- a belső lélektani utak
- a feladat-megoldási utak
- a festészetben ábrázolt utcarészletek
- a sors útja, az életút

A **csillagok** témakör sem csupán a földrajzórák anyaga lehet, hiszen a sport csillagairól testnevelés órán, vagy a filmszillagokról drámaórán, médiaórán lehet kiselőadást tartani, de akár osztályfőnöki órák vitatémája is lehet a csillagjósolás, az asztrológia., de fontos, hogy minden esetben használják ki a könyvtár nyújtotta lehetőségeket.

A 6. feladat a kooperatív tanítás-tanulásnak másik formája, a vita, melynek során a tanulók bemutathatják tudásuk mellett a meggyőzőképességüket is. Figyelni kell a mások véleményére: ha az kellőképpen alátámasztott, akkor tudni kell elfogadni az ellenérvet, esetleg meg kell tudni változtatni az eredeti hozzáállásunkat, ami nem minden esetben könnyű. E módszer alkalmazásánál a pedagógus szerepe a megfigyelésen túl kiegyenlítő is kell, hogy legyen, amolyan „bírói” szerepkör a „mérkőzés” eldöntésében. Ha az egyik csoport érvei meggyőzik a másik csoport egyes tagjait, azoknak módjukban áll átmenni az „ellenfél” térfelére. A végleges csoportok kialakulása után a tanulók jegyezzék le véleményüket a vitáról, foglalják össze az érvek – ellenérvek főbb jellemzőit, a saját állásfoglalásukat.

A 8. feladat szókincsbővítés, de a szavak hangzására épülő „találgatósdí” is: a foglalkozásokon akkor is találatot ért el több tanuló, ha nem ismerte az adott szót, de – ahogy fogalmaztak - „szimpatikusan hangzott, tehát szeretem” vagy éppen „nem hangzik valami jól, ezért a válaszom : nem”

A könyvtári foglalkozásokon nem csak a szakszerű könyvtárhasználati tudást igénylő feladatoknak van létjogosultságuk: beiktathatunk olyan játékokat is, melyek csupán az élményszerzést célozzák meg, esetleg felkeltik az érdeklődést az elmélyültebb munka iránt.

Ha a tanulócsoporthoz ritkán van könyvtári élményben része, akkor a könyvtár mint befogadó környezet is pozitív hatást válthat ki.

A szakszókincs ismeretének, a pontos fogalmi meghatározásoknak a különböző természettudományos tantárgyak esetében van a legnagyobb jelentőségük, mivel a feladatok megoldásának gátja lehet egy-egy ismeretlen vagy „félreismert” szó. Szükséges lenne a többször használt dokumentumok, fogalomtárak, értelmező szótárak elhelyezése a szaktantermekben is.

A 9. feladat első része a meglévő ismeretek aktivizálása, amolyan műveltségi kvíz, de a folytatás már könyvtárhasználat: tudniuk kell eligazodni a dokumentumok között, hogy találjanak a szaktárgyuknak megfelelő dokumentumot a könyvtár állományában, és legyenek kreatívak a feladatkezelésben. A z apróhirdetések megoldását is „megtoldhatjuk” egy kis könyvtári bűvárkodással: keressenek a múzsa „szakterületéről” szóló könyveket, és írják le a pontos bibliográfiai adatokat (szerző, cím, kiadási hely, kiadó, kiadás éve, oldalszám). Két példa a lehetséges megoldások közül:

a) Uránia, csillagászat Kulin György: Mit mondanak a csillagok? Bp., Gondolat, 1976.
Varga Domokos – Varga András: Ég és Föld. Bp., Móra, 1985. ; Rükli, Antonín: A világűr képes atlasza. Bp., Springer, 1995.

b) Kleio, történetírás Györffy György: István király és műve, Bp., Gondolat, 1985. ;
Kortárs krónika 1956./szerk. Nóvé Béla, Bp., Krónika Nova, 2001.

A játékos feladatok megoldása érdekesebb, mint a komoly teszteké, ezért a szaktanároknak is néha be kell iktatni az órákon hasonlóakat a tanulói érdeklődés felkeltésére és ébren tartására. Ilyenek lehetnek például

- a találós kérdések állatokról, növényekről, földrajzi jelenségekről
- olyan kérdések, hogy Találkozhatott-e Mátyás király Galileo Galileivel?
Megröngtenezhették-e Kossuth Lajost? Utazhatott-e Balassi Bálint vonaton?
- „túlvilági üzenet” – ki üzenhet kinek?
- régi és új mértékegységek keveredése, összeszámolása
- „Amerikából jöttünk, mesterségünk címe...” különböző foglalkozások elmutogatása
- „bűnügyek” keresése és megoldása irodalmi művekben
- „lakatlan sziget” benépesítése védett növényekkel, állatokkal
- „eszperente nyelven szerepeltetett emberek” felismerése
- keresztretjvények, betűretjvények

A 10. feladat hasonlít a projektmunkához, de nem igényel olyan széles körű kutatást, inkább a tények, adatok megtalálása a cél. A forrás lehet akár egyetlen dokumentum is, vagy az Internet, mint az információk kimeríthetetlen tárháza, és a gyors tájékozódás eszköze. Az Egyesült Királyságról készülő táblához például az alábbi kérdések megválaszolása nyújthat segítséget:

1. Sorold fel néhány ifjúsági regény vagy mese szerzőjét, címét!
(Milne. Micimackó ; Carroll: Alice Tükörországbán, Meseországban ; Montgomery:

Váratlan utazás ; Travers: A csodálatos Mary (visszatér) ; Burnett: A kis lord ; Defoe: Robinson ; Wilde: A boldog herceg ; Lofting: Doktor Dolittle ; Nesbit: Tündérmesék ; Tolkien: A babó ; Gyűrűk Ura ; Kipling: A dzsungel könyve ; Lamb: Shakespeare-mesék ; Durrell: Családom és egyéb állatfajták ; Swift: Gulliver ; Dickens: Twist Olivér)

2. Nevezd meg néhány híres embert, tudóst, politikust!
(James Watt, Stevenson, Shakespeare, Viktória királynő, Erzsébet királynő, Diana hercegnő, IV. Henrik, III. Richárd, Stuart Mária, Beatles, Churchill, Lord Nelson, Monthy Pyton, Byron, Shelley, Keats, Walter Scott, James Joyce, Virginia Woolf, Robin Hood, Robert Burns)
3. Rajzold le az ország zászlaját!

4. Nevezd meg néhány terméket, tárgyat, amik az országra jellemzőek!
(londoni emeletes busz, skót dudu, skót whisky, Rolls-Royce, baloldali közlekedés)
5. Milyen jellegzetes ételt, italt tudnál felsorolni az országgal kapcsolatban?
(ale – angol világos sörfajta, karácsonyi puding, ham and eggs, skót whisky, ötórás tea, angol kekszek, bélszín angolosan és Wellington-módra)
6. Sorold fel nevezetes, ismert épületeket, helyeket!
(londoni Tower, Big Ben, Temze-híd, Buckingham-palota, Westminsteri Apátság, Greenwich-i Csillagvizsgáló, Stonehenge, Loch-Ness-i tó, skót kastélyok, Scotland Yard, British Múzeum, British Library, Tate Galéria, madame Tussaud Viaszmúzeuma (panoptikum), Soho, City, Hyde Park, BBC, Wimbledon-i teniszpálya, londoni Wembley-stadion – krikett, Canterbury katedrális, Eton College, Salisbury székesegyház, Windsori kastély, Cambridge-i egyetem, Oxford, sherwoodi erdő, Edinburgh-i vár, Gretna Green-i kovácsműhely, ahol esket a kovács, Wales,)
7. Mi az ország hivatalos pénze? (az angol font)
8. Milyen ábrázolás található a pénzérméken? (Erzsébet királynő arcképe)
9. Uniós tagságának kezdete: 1973
10. Milyen hagyományos, az országra jellemző viseletet, öltözetet ismersz?
(gárdisták egyenruhája, Bobby-sapka, skót szoknya, keménykalap, sétapálca)

A 11. feladat a különböző információforrások eltérő sajátosságait emeli ki, ezzel a tanulók kritikai szemléletét erősíti: ne fogadjanak el minden információt, előbb győződjenek meg a forrás hitelességéről. Azt is mérlegelniük kell, mennyire részletesen kell a témát feldolgozniuk egy órai felelethez, egy házi dolgozathoz, egy OKTV-s feladathoz vagy a szakdolgozatukhoz.

Spronken-Smith szerint a kutatásalapú tanulás/tanítás az a fajta pedagógia, amely a leginkább biztosítja, hogy a tanulók átéljék a tudásalkotás folyamatait, kifejlesszék saját kutatási készségeiket az egész életen át tartó tanuláshoz.

A „jelentésírás” mint a kritikai gondolkodás egyik módszere egyaránt kiindulópontja lehet egy szövegalkotási folyamatnak és egy szóbeli összefoglalónak is.

A 12. feladatban alkalmazott ÖTSOROS írása szintén a kritikai gondolkodásra nevelés egyik módszertani segédeszköze, amely arra szolgál, hogy különböző információkat összegezzünk, komplex gondolatokat, érzéseket tömören összefoglaljunk vele. Felhasználhatjuk a reflektálás szakaszában, de alkalmas a ráhangolódási szakaszban az előzetes tudás felmérésére is.

Lehet egyéni feladat, de adhatjuk 2-3 fős kiscsoportnak is, akkor a kooperatív tanulást segíti, a csoport tagjainak együttműködési készségét fejleszti, teret adva a kreatív megoldásoknak.

Minden esetben kövesse a bemutatást megbeszélés: miért éppen azt írták, amit írtak, hogyan gondolkodnak a témáról? Ez a kreatív írásforma a szövegalkotás folyamatába illeszkedik, de összekapcsolhatjuk a szövegértési kompetencia fejlesztésével is, amikor mi adjuk meg a tanulónak azt a szöveget, amelyből ötsorost kell alkotniuk.

Lássunk egy példát a csillagászzal kapcsolatban készült ötsorosra:

Világúr:

Mélységesen fekete,

Kápráztatón taszítva vonz -

Képzetelem messzi csillagokig visz,

Végtelenség.

A 13. feladat játékos formában foglalja össze a könyvtári fogalmakat, hívja elő a könyvvel, olvasással, könyvtárral kapcsolatos ismereteket. Alkalmazhatjuk a reflektálási szakaszban, de a ráhangolódást is segítheti. Ilyen típusú rejtvényt minden tantárgy tanításában fel lehet használni, esetleg versenyszerűen is : ki tudja hamarabb megoldani hibapont nélkül.

A 14. feladat arra próbál választ adni, változott-e a résztvevők véleménye a feladatok elvégzése után, mennyire látják másként a könyvtár és a könyvtárhasználat szerepét a saját pedagógiai munkájukban.

A 15. feladat a modul zárása, értékelése: a kilépőcídulákon megfogalmazott vélemények a további munkában segíthetnek: megerősítést adnak, hogy jól dolgoztunk, vagy megmutatják, hol hibáztunk, mit lehetne még jobbra tenni.

Ha van rá lehetőség, egy következő foglalkozáson, órán reagáljon a tanár a hallgatók/tanulók véleményére, mondja el a saját álláspontját, beszéljék meg a tanulságokat.

Végezetül álljon itt egy idézet dr. Celler Zsuzsától, aki az *Information Power Building partnerships for learning* című , 1998-ban Chicago-ban kiadott cikk alapján írja:

„Az információs tájékozottság, eligazodni tudás (information literacy) és a kritikus gondolkodásmód alapvető feltétele annak, hogy tanulóink sikeresen tudjanak élni a gyorsan változó, információra és tudásra irányult társadalmunkban. Az információkban eligazodni

tudó tanulók képesek csak a különböző formátumokban megjelenített információkat hatékonyan felhasználni. Az iskolai könyvtár tehát olyan eszközként fogható föl, amely lehetőséget biztosít a tanulók számára, hogy információs tájékozottságukat megszerezzék, és hogy felkeltse és elősegítse a teljes életpályát átfogó tanulás iránti érdeklődésüket.”

7. Fejlesztő értékelés:

Minden feladatot megbeszélés vagy bemutatás követ, ilyenkor a pedagógus folyamatosan értékeli, főként dicsérettel: kiemeli a végzett munka során a legjobbakat, leggyorsabbakat, legszebb illusztrációkat készítőket, legtöbb dokumentumot gyűjtőket, a könyvtári terekben legügyesebben eligazodókat, ...stb..

A tanulók reflektálnak egymás munkáira is a prezentációk során, sokszor hatékonyabb a társak elismerése vagy kritikája, mint a tanáré.

Lehetőség szerint minél több tanulónak adjunk lehetőséget a közzététel során, így gyakorolják a közönséggel való kommunikációt, a hozzászólásokra való reagálást, a szabatos fogalmazást, szép kiejtést. A magabiztos fellépést, szép beszédet, tömör fogalmazást a foglalkozás végén külön dicséret-kártyákkal is jutalmazhatjuk: „A legszebben fogalmazónak” ; „ A legaktívabb csoporttagnak” ; „ A legjobb rajzolónak” ; „A legötletesebbnek” ; „Szellemes megoldásodért” ; „ Akire mindig számíthattunk” ...stb.

Fontos, hogy ne csak a tanár véleménye hangozzék el az értékeléskor, hanem a diákok is mondják el véleményüket egymás munkájáról, és közösen döntsenek arról, ki kapja a dicséretet.

A csoportok tagjai külön is dolgoznak, ezek a részmunkák belekerülhetnek a tanulók egyéni portfólióiba, esetleg kiegészítve a csoportmunka során tapasztalt pozitív és negatív tapasztalataikkal, amelyek a tanár számára hasznos információkat adhatnak a további feladatokhoz, a fejlesztéshez.

Mivel a könyvtárhasználatra épülő ismeretszerzés legtöbbször kreatív, közös munka, eredménye nem mindig egzakt, nem minden esetben mérhető érdemjegyekkel, de a szóbeli értékelés nagyon fontos: ha nem is minősítünk, reflektálni, reagálni mindig szükséges.

Ha a tanár olyan problémát vet fel, amelyre nem adható csupán egyetlen helyes válasz, és a hangsúly a tanulási, gondolkodási folyamaton van, akkor a számszerű osztályozás helyett a fejlesztő, építő jellegű értékelésnek van nagyobb szerepe.

Maga az esztétikus, tiszta iskolai könyvtári környezet is nevel: hozzászoktatja a tanulókat a más könyvtárban való viselkedési normákhoz, a munkamorál kialakításához. Ezeket a tulajdonságokat minden foglalkozáson erősíteni kell példamutatással és a normakövető viselkedés elismerésével.

A hallgatók munkájának értékelési szempontjait a kurzus vezetője is előírhatja, ez esetben a foglalkozást tartónak ahhoz kell igazodnia.

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS

H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500

K A P O S V Á R I
E G Y E T E M

H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800

A kompetencia-alapú pedagógusképzés regionális szervezeti, tartalmi és módszertani fejlesztése
a Pécsi Tudományegyetem és a Kaposvári Egyetem részvételével

TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

8. Felhasználható irodalom:

1. Balázs Sándor: *Az információk használata, hasznosítása és haszna*. Bp., OMIKK, 1993.
2. Bárdossy Ildikó – Dudás Margit – Pethőné Nagy Csilla – Priskinné Rizner Erika: *A kritikai gondolkodás fejlesztése. Az interaktív és reflektív tanulás lehetőségei*. Pécs – Budapest, Pécsi Tudományegyetem, 2002.
3. Dömsödy Andrea: *Könyvtár-pedagógia*. Bp., KTE-Flaccus K., 2003.
4. Fülöp Géza: *Hol keressem? Hogy keressem? Információkeresés – szakirodalomkutatás*. Bucuresti, Editura Didactica si Pedagogica, 2009.
5. Hock Zsuzsanna: *Tehetséggondozás projektmódszerrel*. Bp., Mérei Ferenc Pedagógiai Intézet, 2009.
6. Homor Tivadar – Mészáros Antal: *Az információ és az ember. Segédkönyv és Feladatgyűjtemény*. (2 db) Bp., Gondolat, 1994.
7. Ilyés Renáta – Melykőné Tözsér Judit: *Könyvtárhasználati feladatok. Módszertani segédanyag és óravázlatok hagyományos (nyomtatott) és elektronikus források használatához*. Budapest, Könyvtárostanárok Egyesülete, 2008.
8. Kagan, Spencer: *Kooperatív tanulás*. Bp., Önkonet, 2001.
9. Katsányi Sándor – Könyves-Tóth Lilla: *Információ – könyv – könyvtár 2. Információkereső gyakorlatok 12-18 éveseknek*. Bp., Typotex, 1998.
10. Melykőné Tözsér Judit: *A könyv és birodalma*, tankönyvesalád. Bp., Dinasztia, 1993.
11. Nagy Attila: *Olvasásfejlesztés, könyvtárhasználat – kritikus gondolkodás. Szócikkmásolástól a paródiaírásig*. Bp., OSZK – Osiris K., 2001.
12. Nagy Attila (szerk.): *A többkönyvű oktatás felé. Könyv- és könyvtárhasználati módszerek, példák*. Bp., OSZK-KMK, 1995.
13. Pethőné Nagy Csilla: *Módszertani kézikönyv*. Bp., Korona K., 2007.
14. Ungváry Rudolf – Vajda Erik: *Könyvtári információkeresés*. Bp., Typotex, 2002.

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség

ÚMFT infovonal: 06 40 638 638
nfu@meh.hu • www.nfu.hu

Befektetés a jövőbe

Új Magyarország
FEJLESZTÉSI TERV